

14. Onkologie

1. Otázky lékaře a odpovědi pacienta (ikona: zapamatujte si)
2. Onkologie (ikona: text)
3. Kolorektální karcinom (ikona: text)
4. Rakovina prsu (ikona: dialog)
5. Leukémie (ikona: poslech)
6. Cvičení (ikona: cvičení)
7. Test (ikona: cvičení)
8. Gramatika: Přehled předložek a pádových vazeb (ikona: gramatika)

Otázky lékaře a odpovědi pacienta

AUDIO_14_01_01

Jak se cítíte?

- Necítím se poslední dobou moc dobře.
- Jsem hodně unavený.

AUDIO_14_01_02

Máte zvýšenou teplotu nebo horečku?

- Asi tak měsíc mám vždycky odpoledne kolem 37,3 °C.

AUDIO_14_01_03

Potíte se hodně?

- Ano, hlavně v noci.

AUDIO_14_01_04

Jste hodně unavený?

- Ano, hodně. Pořád se mi chce spát.

AUDIO_14_01_05

Cítíte větší únavu než dřív?

- Ano, poslední měsíc je to horší.

AUDIO_14_01_06

Cítíte se slabý?

- Nevydržím dlouho stát.

AUDIO_14_01_07

Ubíráte na váze?

- Ano, za poslední dva měsíce asi tři kila.

AUDIO_14_01_08

Máte vysoký krevní tlak?

- Ano, už asi 5 let se s tím léčím.

AUDIO_14_01_09

Kouříte?

- Ano.

AUDIO_14_01_10

Jak dlouho a kolik cigaret denně?

- Asi 10 let, v současné době kolem dvou krabiček za den.

AUDIO_14_01_11

Pijete alkohol?

- Jen příležitostně.
- Ano, piju asi třikrát týdně.
- Ano, chodím do hospody každý den.

AUDIO_14_01_12

Máte ucpaný nos?

- Ano, mám problémy se smrkáním. Hlavně z pravé dírky.

AUDIO_14_01_13

Krvácíte často z nosu?

- Ano, poslední dobou víc než dřív.

AUDIO_14_01_14

Bolí vás často hlava?

- Ano, hlavně tady vedle nosu a na tváři.

AUDIO_14_01_15

Vidím, že máte oteklé víčko. Jak dlouho už?

- No, asi tak měsíc.
- Nejdřív mi jenom pokleslo, teď asi týden už je oteklé.

AUDIO_14_01_16

Jak dlouho už máte zarudlé oko?

- Asi tři týdny.

AUDIO_14_01_17

Bolí vás oči?

- Ano, hlavně to pravé.

AUDIO_14_01_18

Máte dvojité vidění?

- Ne, to nemám, ale často mě bolí hlava.

AUDIO_14_01_19

Krvácíte často z úst?

- Dřív mi při čištění zubů tekla krev jenom z dásní, teď mi občas teče i z jazyka.

AUDIO_14_01_20

Bolí vás v krku?

- Ano, hlavně při polykání.

AUDIO_14_01_21

Cítíte bolesti při polykání?

- Normálně ne, jenom když polykám velká sousta.

AUDIO_14_01_22

Škrábe vás v krku?

- Ano, hlavně když dlouho mluvím.

AUDIO_14_01_23

Změnil se vám poslední dobou hlas? Jeho barva nebo výška?

- Ano, mám ho trochu vyšší.

AUDIO_14_01_24

Máte problémy s dechem?

- Ano, hlavně když mluvím, tak se musím častěji nadechnout.

AUDIO_14_01_25

Když se nadechujete, slyšíte pískání?

- Ne, jenom při výdechu.

AUDIO_14_01_26

Máte kašel?

- Občas ano.

AUDIO_14_01_27

Máte chrapot už delší dobu?

- Asi dva měsíce.

AUDIO_14_01_28

Cítíte často zápach z úst?

- Hlavně ráno.

AUDIO_14_01_29

Mluví se vám stejně dobře jako dřív?

- Poslední dobou vydržím mluvit jen asi dvě hodiny, pak si musím odpočinout.

- Trochu se mi plete jazyk.

AUDIO_14_01_30

Bolí vás ucho nebo uši?

- Pravé ucho už delší dobu, ale bolest není silná.

AUDIO_14_01_31

Máte zalehlé ucho nebo uši?

- Mám zalehlé pravé ucho.

AUDIO_14_01_32

Píská vám v uchu? Slyšíte zvonění, pískání nebo jiné stálé zvuky v uchu?

- Ano, píská mi v uchu skoro pořád, hlavně když mě bolí hlava.

AUDIO_14_01_33

Slyšíte dobře?

- Trochu hůř než dřív, ale není to nic vážného.

AUDIO_14_01_34

Teče vám často z ucha hnis?

- Ano, ráno vidím na polštáři stopy hnisu.

AUDIO_14_01_35

Krvácíte někdy z ucha?

- Minulý týden se mi to stalo asi dvakrát.

AUDIO_14_01_36

Jak dlouho už trvají bolesti ucha?

- Asi půl roku.

AUDIO_14_01_37

Máte pocit, že některou část obličeje necítíte?

- Někdy necítím nic tady vpravo u nosu.

AUDIO_14_01_38

Jak dlouho už vás ta noha bolí?

- Asi tak čtyři měsíce.

AUDIO_14_01_39

Bolí vás často klouby a kosti?

- Bolí mě rameno, hlavně v noci.

- Občas mě bolí pravé koleno.

- Poslední dobou mě bolí hlavně svaly, jako při chřipce.

AUDIO_14_01_40

Šíří se ta bolest někam nebo vystřeluje?

- Ano, do pravé nohy, hlavně v noci.

AUDIO_14_01_41

Jak dlouho už vás bolí záda?

- Už asi rok, ale za poslední dva měsíce se to zhoršilo.

AUDIO_14_01_42

Jak dlouho už máte ten otok?

- Asi od minulého týdne.

AUDIO_14_01_43

Máte někdy křeče?

- Občas mám křeče v levé noze.

AUDIO_14_01_44

Jak dlouho už máte tu bouli?

- Asi tak tři týdny.

AUDIO_14_01_45

Máte vyrážku?

- Ano, tady na levém předloktí.

AUDIO_14_01_46

Dělají se vám často modřiny?

- Ano, stačí, když se jen trochu bouchnu, a hned se mi udělá modřina.

AUDIO_14_01_47

Máte chuť k jídlu?

- Moc ne, spíš se musím nutit do jídla.

AUDIO_14_01_48

Máte průjem nebo zácpu?

- Střídá se to. Někdy mám zácpu a někdy zase průjem.

AUDIO_14_01_49

Máte pocit, že se úplně vyprázdníte?

- Nemám.

AUDIO_14_01_50

Zvracíte?

- Poslední týden zvracím po každém jídle.

AUDIO_14_01_51

Máte bolesti břicha?

- Ano, tady na pravé straně nahoře.

- Ne, břicho mě nebolí.

AUDIO_14_01_52

Máte pocit oteklého břicha?

- Ano, už asi dva týdny.

AUDIO_14_01_53

Máte problémy s polykáním?

- Ano, od operace hrtanu můžu jíst jen tekutou stravu.

- Ne, s polykáním problémy nemám.

AUDIO_14_01_54

Máte krev ve stolici?

- Ano, poslední dobou tam byla několikrát.

AUDIO_14_01_55

Krvácíte při močení?

- Minulý týden jsem viděl jednou v moči krev.

AUDIO_14_01_56**Máte pocit, že se vám často mění nálady?**

- Ano, jsem teď často smutná.

AUDIO_14_01_57**Máte pocit, že se změnila vaše psychika?**

- Ano, jsem mnohem nervóznější než dřív.

AUDIO_14_01_58**Máte pocit, že se změnila vaše intelektové schopnosti?**

- Ano, jde mi teď všechno mnohem pomaleji. A už mi to tolik nemyslí.

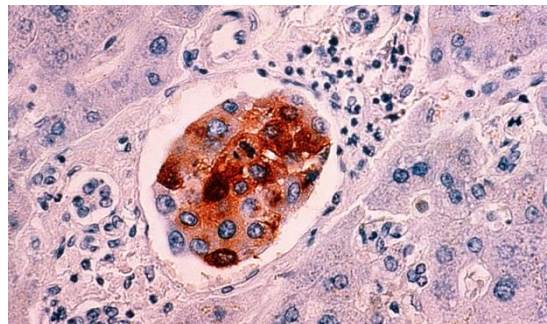
AUDIO_14_02_1**Onkologie**

Onkologie je obor lékařské vědy, který se zabývá léčbou nádorů a rakoviny. Slovo onkos je z řečtiny a znamená hmota nebo nádor. Růst buněk, jejich rozmnožování a jejich zánik je vysoce regulovaný systém. Rakovinné buňky jsou buňky, jejichž růst se vymkne kontrole. Některé typy rakoviny jsou závažnější než jiné a léčba se liší v závislosti na závažnosti a typu rakoviny.

Nádor je patologický útvar tvořený tkání, která se skládá z abnormálních buněk. Jsou dva typy nádorů: nezhoubný (benigní) a zhoubný (maligní). Nezhoubné nádory rostou pomalu a nešíří se do jiných částí těla. Lze je chirurgicky odstranit, na tom samém místě se znovu neobjevují. I když nejsou rakovinné, mohou být pro pacienta nepříjemné. Zhoubné nádory se mohou šířit v podobě metastáz do dalších tkání a orgánů. Kromě toho se mohou zhoubné nádory obnovit i po chirurgickém odstranění. Proto je důležité začít s léčbou zhoubných nádorů co nejdříve. Čím dříve začne léčba, tím větší je šance na vyléčení.

Rakovina může postihnout téměř všechny tělesné soustavy. Příčina rakoviny není známá, ale je mnoho faktorů, které mohou vznik rakoviny podnítit. Jsou to faktory genetické, vystavení se karcinogenním vlivům, věk, strava, imunitní systém a životní styl.

Léčba závisí na typu rakoviny a stádiu vývoje. Tři nejčastější formy léčby jsou chirurgický zákrok, chemoterapie a radioterapie. Chirurgická léčba spočívá v tom, že se nádor vyřízne z těla pacienta. Při chemoterapii se do těla pacienta vpraví lék s protinádorovým účinkem (cytostatikum), který ničí rakovinné buňky a zastavuje jejich dělení a šíření. Radioterapie využívá záření, které ničí nádor s co nejmenším poškozením okolní zdravé tkáně. Ozařování může být samotným léčebným postupem, nebo se často provádí v kombinaci s operací nebo chemoterapií. Je-li stupeň rakoviny tak pokročilý, že léčba není účinná, pak může být pacientovi nabídnuta paliativní péče. Paliativní péče neléčí konkrétní nemoc, ale spočívá ve zmírňování bolesti a příznaků s konkrétní nemocí spojených.

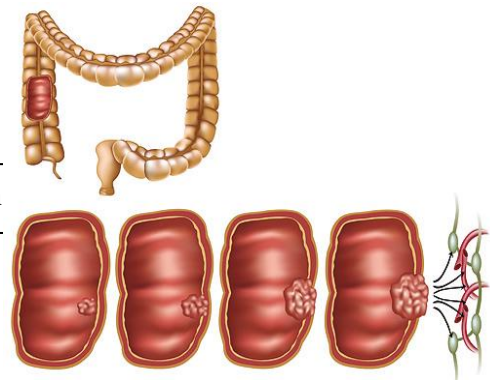

Spojte sloupce. **(The words in the right column should be mixed up)**

rakovinné buňky
 patologický útvar
 chirurgická léčba
 chemické látky
 životní styl
 imunitní systém

Doplňte správné slovo.

bolest – chemoterapií – kontrole – metastázy – n

Onkologie léčí rakovinu a nádory.

Růst rakovinových buněk se někdy vymkne kontrole.

Maligní nádory tvoří metastázy a šíří se do jiných tkání.

Nádor lze léčit chirurgicky, chemoterapií nebo radiologicky.

Paliativní léčba pacienta nevyлéčí, ale pomáhá snížit bolest a zmírnit příznaky.

AUDIO_14_02_2

Kolorektální karcinom

Kolorektální karcinom je zhoubné nádorové onemocnění, které vzniká ve sliznici tlustého střeva a konečníku. Nádor zpočátku roste v místě vzniku, později se však šíří do celého těla – nejprve do mizních (lymfatických) uzlin, později krevní cestou do jater, plic a dalších orgánů. Tak vznikají metastázy. Příznaky rakoviny střev nejsou specifické a jsou často pacienti podceňovány. To je také důvod, proč pacienti přicházejí k lékaři už v pokročilém stádiu onemocnění. Příznakem může být dlouhotrvající zácpa nebo průjem, pocit neúplného vyprázdnění, krvácení z konečníku, bolesti břicha, nadýmání, pocit plnosti, křeče, únava, úbytek na váze bez zjevného důvodu.

Rakovina tlustého střeva je jedním z nejběžnějších druhů rakoviny u mužů i u žen. Česká republika má v jejím výskytu smutné prvenství. Největším rizikovým faktorem jsou špatné stravovací návyky. Riziko zvyšuje nadbytečný příjem tuků v potravě, obezita, kouření, nedostatečný příjem zeleniny a jídel bohatých na vlákninu. Mezi další rizikové faktory patří genetika. Pokud se v rodinné anamnéze vyskytla rakovina, je riziko tohoto onemocnění daleko vyšší. Posledním a neméně důležitým rizikovým faktorem je věk. Nejvíce pacientů trpících rakovinou tlustého střeva jsou pacienti nad padesát let.

Včasně diagnostikování tohoto onemocnění výrazně zvyšuje šance na úplné vyléčení. Pokud je problém **kolonoskopicky** diagnostikován včas, většina nádorů tlustého střeva je vyléčitelná.

Přečtěte si text a následující tvrzení označte jako pravdivá (P) nebo nepravdivá (N).
(True/False)

Rakovina střev je maligní onemocnění. (P)

Příznaky rakoviny střev jsou jasně rozpoznatelné. (N)

Pokud jí pacient hodně zeleniny a potraviny bohaté na vlákninu, riziko onemocnění rakoviny střev je vyšší. (N)

Rakovinu střev lze odhalit kolonoskopií. (P)

Napište správné tvary.

Kolorektální karcinom je rakovina **tlustého střeva** (tlusté střevo) a **konečníku** (konečník).

Největším rizikovým faktorem (největší rizikový faktor) jsou špatné stravovací návyky.

Nádor se šíří krevní cestou do **jater** (játra) a **plic** (plíce).

Při včasné diagnostice může být většina **nádorů** (nádor) vyléčena.

AUDIO_14_03_1

Dialog 1: lékař, zdravotní sestra, pacientka (paní Medková, 35 let)

T_14_03_1

Rakovina prsu

pacientka: Dobrý den, jdu na ultrazvuk na preventivní prohlídku prsou.

zdravotní sestra: Dobře, tady se zatím posaďte, pan doktor si vás zavolá.

lékař: Paní Medková, pojděte si dál. Tady si odložte a položte se na lůžko. Nelekejte se, prsa vám nejdřív vyšetřím pohmatem. Teď vám dám na hrud' gel a uděláme ten ultrazvuk. Paní Medková, pro jistotu bych rád udělal ještě vyšetření mamografem. Je detailnější.

...

Paní Medková, bohužel v levém prsu vidím nález. Zatím to nemůžu specifikovat. Může to být cysta. Napíšu vám doporučení a podstoupila byste co nejdříve biopsii. Poté budeme vědět víc.

pacientka: Ale, pane doktore, já jsem žádnou bulku v prsu nenašla a prsa si vyšetřuju pravidelně každý měsíc.

lékař: To se může stát, paní Medková. Jak říkám, nemusí to být nádor. Uvidíme podle biopsie.

...

lékař: Posad'te se, paní Medková. Bohužel mám pro vás špatné zprávy. Biopsie potvrdila, že se jedná o zhoubný nádor. Je mi to líto.

pacientka: To není možný, pane doktore. Dá se to vyléčit?

lékař: Naštěstí jsme nález odhalili včas a nádor je velmi malý. To znamená, že máte vysokou šanci na úplné vyléčení. Myslím, že nebude nutné odstranit celý prs, jen nádor a případně mízní uzlinu.

pacientka: A potom?

lékař: Ve vašem případě bude nutná následná radiologická léčba v kombinaci s velmi nízkými dávkami chemoterapie.

Poslouchejte rozhovor a následující tvrzení označte jako pravdivá (P) nebo nepravdivá (N).

(True/False)

Pacientka jde na vyšetření bulky v prsu. (N)

Je to benigní nádor. (N)

Pacientka podstoupí chirurgické odstranění celého prsu. (N)

Po operaci bude pacientka léčena ozařováním a chemoterapií. (P)

Poslouchejte rozhovor a doplňte jedno slovo.

Pacientka přichází na **preventivní** prohlídku prsou.

Pacientka při samovyšetření nenašla žádnou **bulku** v prsu.

Lékař posílá pacientku na **biopsii**.

Vyšetření potvrdilo **zhoubný** nádor.

Prognóza je dobrá, protože je nádor zatím velmi **malý**.

AUDIO_14_03_2 Dialog 2: lékařka, pacient (pan Polášek, 45 let)

T_14_03_2

Leukémie

lékařka: Dobrý den, pane Polášku, tak co vás k nám přivádí?

pacient: Paní doktorko, poslední dobou mám pořád zvýšenou teplotu. Cítím se, jako bych měl chřipku. Jsem pořád unavený.

lékařka: Jak dlouho máte tyto potíže?

pacient: Přibližně jeden měsíc.

lékařka: Pozorujete, že byste více krvácel než předtím?

pacient: Jak to myslíte?

lékařka: Například krvácíte více z nosu nebo z dásní?

pacient: Vlastně jo, když si čistím zuby, tak mi hodně krvácejí dásně.

lékařka: Pozorujete, že se vám dělají malé podlitiny? Malé modřinky?

pacient: To taky, ale ty se mi dělaly vždycky. Když jsem se někde trochu bouchnul, hned jsem měl modřiny nebo stačilo, aby mně někdo zmáčknuł třeba ruku, a hned tam byla modřina.

lékařka: Pane Polášku, uděláme vyšetření krve. Po odběru budeme vědět víc. Také budeme muset provést odběr kostní dřeně z kyčle. Nemusíte mít strach, není to sice příjemné vyšetření, ale není bolestivé...

lékařka: Pane Polášku, bohužel vyšetření krve a odběr kostní dřeně u vás potvrdily leukémii.

pacient: Já jsem to tušil...

lékařka: Ve vašem případě se jedná o akutní myeloidní leukémii. Ta se objevuje ve vyšším věku. Jedná se o onemocnění bílých krvinek. Bílé krvinky jsou vlastně nefunkční, a tím se vaše tělo nemůže bránit infekcím.

pacient: Jakou mám šanci na vyléčení?

lékařka: Šance na vyléčení je v dnešní době vysoká. Pane Polášku, uděláme, co bude v našich silách.

pacient: A jak se to vlastně léčí?

lékařka: Budete muset podstoupit chemoterapii. Léčba trvá několik týdnů. Vaše tělo zbavíme všech leukemických buněk. Bohužel chemické látky zničí i buňky zdravé a chemoterapie má mnoho nežádoucích účinků, jako je zvracení nebo záněty ústní dutiny. Tyto nežádoucí účinky po chemoterapii odezní.

Poslouchejte rozhovor a vyberte odpověď A), B) nebo C). (MCQ)

Pan Polášek

- a. omdlévá
- b. má vyšší teplotu
- c. má bolesti hlavy

Pacient víc krvácí

- a. z dásní
- b. z nosu
- c. z úst

Pacientovi lékaři odeberou kostní dřeň

- a. z kyčle
- b. z loketní kosti
- c. z hrudní kosti

Pacient trpí

- a. akutní lymfatickou leukémií
- b. akutní myeloidní leukémií
- c. chronickou myeloidní leukémií

Pacient bude léčen

- a. chemoterapií v kombinaci s radiologickou léčbou
- b. ozařováním
- c. chemoterapií

CVIČENÍ

1) Doplňte správné slovo.

benigní/maligní/zhoubný/nezhoubný nádor

chirurgická/radiologická léčba

rakovinné/rakovinotvorné/leukemické/abnormální buňky

odběr krve/kostní dřeň

rizikový/genetický faktor

buňky

faktor

léčba

nádor

odběr

2) Spojte sloupce. Vyberte odpověď pacienta. **(the sentences in the right column should be mixed up)**

Jak se cítíte? – Jsem hodně unavený.

Potíte se hodně? – Ano, hlavně v noci.

Ubíráte na váze? – Ano, za poslední dva měsíce asi 3 kila.

Kolik cigaret denně vykouříte? – V současné době kolem 2 krabiček za den.

Pijete alkohol? – Ano, chodím do hospody každý den.

3) Spojte sloupce. Vyberte otázku lékaře. **(the sentences in the left should be mixed up)**

Máte ucpaný nos? – Ano, mám problémy se smrkáním.

Bolí vás oko/oči? – Ano, hlavně to pravé.

Krvácíte často z úst? – Ne, jenom při čištění zubů.

Bolí vás v krku? – Ano, hlavně při polykání.

Mluví se vám stejně dobře jako dřív? – Trochu se mi plete jazyk.

TEST

1) Spojte sloupce. Přiřaďte synonyma. **(the phrases in the right should be mixed up)**

benigní nádor nezhoubný nádor

maligní nádor zhoubný nádor

operativní odstranění chirurgické vyříznutí

rakovina tlustého střeva a konečníku kolorektální karcinom

radiologická léčba ozařování

leukémie rakovina krve

lymfatická uzlina mízní uzlina

2) Spojte části vět. **(the phrases in the right should be mixed up)**

Teče vám často z ucha	hnis?
Bolí vás často	klouby a kosti?
Šíří se ta bolest někam nebo	vystřeluje?
Jak dlouho už máte	otok?
Dělají se vám často	modřiny?
Máte chuť	k jídlu?

3) Napište věty. **(Space for writing!)**

polykáním/problémy/s/máte? _____ Máte problémy s polykáním?

oko/už/jak/zarudlé/máte/dlouho? _____ Jak dlouho už máte zarudlé oko?

dobou/změnil/poslední/se/hlas/vám? _____ Změnil se vám poslední dobou hlas?

stejně/mluví/vám/dobře/se/dřív/jako? _____ Mluví se vám stejně dobře jako dřív?

oteklého/pocit/máte/břicha? _____ Máte pocit oteklého břicha?

4) Následující tvrzení označte jako pravdivá (P) nebo nepravdivá (N). **(true/false)**

Maligní nádor je nezhoubný nádor. (N)

Rakovina se může vyléčit paliativní péčí. (N)

Radiologická léčba využívá ozařování postižené tkáně. (P)

Zhoubný nádor může vytvářet metastázy. (P)

Jsou dva typy nádorů: benigní a maligní. (P)

GRAMATIKA

Přehled předložek a pádových vazeb

České předložky se pojí s podstatnými jmény, zájmeny a číslovkami v určitém pádu. Více zde: **GG 43.3**

Vyberte správné předložky.

k, na při, s/se, z, v/ve

Ubíráte **na** váze?
Krvácíte často **z** nosu?
Cítíte často zápach **z** úst?
Bolí vás **v** krku?
Cítíte bolest **při** polykání?
Máte problémy **s** dechem?
Píská vám **v** uchu?
Teče vám **z** ucha hnis?
Máte chuť **k** jídlu?
Máte problémy **s** polykáním?
Máte krev **ve** stolici?
Máte problémy **se** stolicí?
Krvácíte **při** močení?
Máte problémy **s** močením?
Máte nějaké problémy **s** vylučováním?